



Svenska Systematikföreningen

2012-07-25

Registrator
Landsbyggsdepartementet
1033 33 Stockholm

Yttrande över rapporten om översyn av Svenska artprojektet

Svenska Systematikföreningen (SSF) är sedan 2008 en organisation och ett forum för alla som är intresserade av organismer, deras släktskapsförhållanden och systematiska ordnande, och SSF verkar för att stödja studier av och forskning kring organismers mångfald, namnsättning, släktskap och klassificering – d.v.s. systematik – samt systematisk metod- och teoriutveckling. Våra medlemmar representerar landets professionella systematiker, yrkesutövare inom olika biodiversitetfält, samt art- och biodiversitets-intresserade representanter från allmänheten.

Vi vill i denna skrivelse lämna föreningens synpunkter på rapporten och de rekommendationer som utredaren där föreslår.

Svenska Systematikföreningen (SSF) anser att det är mycket bra att Svenska artprojektet föreslås fortsätta som en långsiktig, permanent satsning, och vi stöder också förslaget om regelbunden uppföljning. Vi stöder också att projektets allmänna fokus bör ligga på vetenskapligt grundad uppbyggnad av kunskap och kunskapsspridning, och att denna skall komma så många som möjligt tillgodo.

SSF gläds särskilt åt att översynen uppmärksammar att Svenska artprojektets forskningsdel varit mycket framgångsrikt, och att resultaten i termer av volym, kvalitet och relevans, är mycket goda. Svenska artprojektet har snabbt blivit en mycket stor bidragsgivare till biologisk systematikforskning i Sverige och troligen är Svenska artprojektet också den enskilt största bidragsgivaren till forskarinitierad systematisk grundforskning i landet. Svenska artprojektet är dessutom den enda bidragsgivaren som specifikt stöder taxonomi (utredning och formell beskrivning av arter och högre enheter). Svenska artprojektets betydelse för den biologiskt-systematiska forskningen i landet kan knappast övervärderas, och det är därför mycket glädjande att inga nedskärningar av denna del föreslås. Det är dock uppenbart att de medel som finns till förfogande för forskning är långt ifrån tillräckliga om man ska leva upp till biodiversitetskonventionens mål som de formulerades i Nagoya med avseende på kompetens och kapacitet vad gäller systematik.

Utredaren föreslår att samarbetet med Norska artsprojektet stärks och konkretiseras. Det är naturligtvis önskvärt med ökat samarbete, men man måste ha klart för sig att det norska projektet till skillnad från det svenska inte har några forskningsmedel riktade mot systematisk forskning utan primärt är inriktat på inventering/kartläggning. Inventering är en verksamhet som naturligtvis genererar data som kan användas inom egentliga forskningsprojekt, men inkluderar inte nödvändigtvis några vetenskapliga frågeställningar. Huvuddelen av de kartläggningsprojekt som beviljas av det Norska artsprojektet verkar utföras av företag i miljökonsekvensanalys-branschen, och saknar i huvudsak forskningsinslag. I utredningen sägs att "En jämförelse med det norska artprojektet ger också vid handen att en lägre medelstillelning inte behöver verka hämmande på aktiviteter och resultat, så länge resurserna används effektivt och ändamålsenligt". Det är svårt att se hur denna jämförelse låter sig göras eftersom de båda projekten har fullständigt olika innehåll, målsättning och ambition. Det vore därför olyckligt

om ett sådant stärkt samarbete resulterade i att den kvalitativt högstående svenska forskningsdelen försvagades. **SSF anser att** en eventuell konkretisering av ett samarbete mellan de svenska och norska artprojekten inte bör formuleras så att vetenskapliga taxonomiskt-systematiska projekt blir svårare att genomföra, utan klart bör fokusera på synergieffekter där både de svenska forskningsdelarna och de norska inventeringsinriktningarna kan gynnas. Stora inventeringsprojekt, likt det mycket framgångsrika malaisfällprojektet som finansierats av Svenska artprojektet, har hittat mängder av nya och tidigare vetenskapligt obeskrivna eller på annat sätt dåligt kända arter, men man måste ha klart för sig att det inte betyder att arbetet med dessa nya arter är över i och med att inventeringarna samlats in dem. Den formella beskrivningen av arternas utseende, jämförelser med liknande och närbesläktade arter, samt utredningen av namnsättningen är i samtliga fall kvar efter inventeringen. Det är sådant som, bland annat, görs inom de taxonomiskt-systematiska vetenskapliga forskningsprojekten. Ett ökat samarbete mellan de bägge artprojekten bör få växa fram genom de kontakter som redan etablerats mellan ledningsgrupperna, och genom uppmuntran till gemensamma projektansökningar, inte genom tvingande styrning.

Utredaren föreslår att Svenska artprojektets museistödsdel snabbt fasas ut och avslutas. Detta är anmärkningsvärt, eftersom utredaren inte utvärderat denna del av Svenska artprojektet. **SSF håller med utredaren** om att externt stöd av det slag som Svenska artprojektet erbjudit inte ska ersätta normal grundfinansiering till museerna. Utredaren verkar dock inte ha beaktat att orsaken till detta stöd ursprungligen var att stadsmakterna uppmärksammat att de naturhistoriska museernas grundfinansiering sedan länge var otillräcklig, särskilt för att ta hand den stora tillströmning av nytt material som Svenska artprojektets forsknings- och inventeringsprojekt resulterar i. Flertalet naturhistoriska museer har universitet som huvudman. För dessa organisationer är museer uppenbarligen främst en ekonomisk belastning och de är inte beredda att skjuta till medel om det inte också finns ett långsiktigt tillskott av externa bidragsmedel. Detta är ett problem som stötts och blötts under lång tid och som fick en bra lösning via de museimedel som fördelas av Svenska artprojektet. Om museistödet fasas ut finns ingen annan finansör som kommer att träda in och universitetens incitament för att driva verksamheterna på ett ändamålsenligt sätt faller bort. Det är uppenbart att en avslutning av denna del av Svenska artprojektet kommer att innebära stora bekymmer för de naturhistoriska museerna och deras verksamhet oavsett huvudman, och i flera fall riskerar naturhistoriska universitetsmuseer att läggas ned eller läggas i malpåse. Tillgängliggörandet av samlingarna genom digitalisering kommer att gå betydligt långsammare och troligtvis i flera fall avstanna. **SSF anser att** stödet måste fortsätta under tiden som en utredning av museernas framtida organisation och finansiering görs, och vi vill också påtala att ett ökat stöd till naturhistoriska samlingar är nödvändigt för att uppfylla biodiversitetskonventionens mål. Om ingen ökad finansiering kommer de naturhistoriska museerna till del genom ökad basfinansiering, måste museistödet permanentas.

Utredaren föreslår även att publiceringen av Nationalnyckeln skall avslutas och ersättas med en digital version. **SSF stöder att** formen, upplägget, planeringsgången och produktionen av Nationalnyckeln granskas och diskuteras. **SSF anser att** digital information givetvis är oerhört viktig och att de data, illustrationer och bestämningnycklar som produceras inom nationalnyckel-delen av Svenska artprojektet naturligtvis skall göras tillgängliga över nätet. Det är dock mycket tveksamt om detta skulle innebära någon besparing, även om en tryckt version helt avskaffas. Den stora kostnaden för Nationalnyckeln är troligtvis produktionen av text och illustrationer, något som förstås kvarstår oavsett publikations-sätt. Digitala databaser och liknande möter dessutom andra behov än fysiska böcker, och en nedläggning av bokverksproduktionen skulle ge ett mycket negativt intryck. Om utredarens förslag blir verklighet kommer tydligen inte heller några resurser att finnas till produktion av en digital version. Det är uppenbart att Nationalnyckeln fått mycket stor uppskattning både i Sverige och övriga världen, både som populärvetenskapligt samlingsverk och som kulturgärning. Media har uppmärksammat utredarens förslag starkt negativt på kultursidor och i bloggar, och påpekat att bokverk såsom Nationalnyckeln får en att känna sig "stolt och tacksam över att bo i ett land som verkligen satsar på boklig bildning. Det är en skön och viktig känsla. I våra dagar är det inte ofta man på allvar inser att man lever i en kulturnation." (<http://blog.svd.se/historia/2012/07/01/ar-boken-hotad/>). **SSF anser att** Nationalnyckelns tryckta volymer är viktiga för att sprida kunskap om

organismer till den breda allmänheten så väl som till olika grupper av avnämare. Varje del som har kommit ut har betytt mycket för att lyfta fram respektive växt- eller djurgrupp. Detta är mycket betydelsefullt för det långsiktiga naturvårdsarbetet eftersom det ger en möjlighet för professionella biologer att samverka med den naturintresserade allmänheten. Nationalnyckeln ger ett komplement till den kvalificerade vetenskapliga litteraturen som är otillgänglig utanför specialisternas skara. **SSF anser därför att** produktionen av Nationalnyckeln bör fortsätta, men kompletteras med att informationen i lämpligt format görs tillgängligt över nätet. Form, innehåll och produktion behöver givetvis diskuteras kritiskt. Dessutom betyder systematisk forskning att artkoncept och släktskapssamband hela tiden omvärderas. Det är därför viktigt att det finns en kontinuerlig uppdatering av de delar av Nationalnyckeln som hittills givits ut, så att dessa inte bli en falsk "systematikens nationella slutpunkt". Sådan uppdatering kan lämpligen göras via nätet och det är därför mycket angeläget att även ett nätbaserat och regelbundet uppdaterat komplement görs tillgängligt. **SSF anser också att** planeringen av de volymer som Nationalnyckeln producerar lämpligen bör diskuteras i de stödforum som Svenska artprojektet redan har etablerade, såsom den vetenskapliga kommitté som finns inrättad.

Utredaren föreslår dessutom att huvudmannskapet för Svenska artprojektet, och ArtDatabanken som sådant, skall utredas och övervägas flyttas till Naturhistoriska riksmuseet (NRM). **SSF kan inte ta någon principiell ställning** i frågan om Artprojektet ska ledas från SLU eller NRM. Däremot anser vi det olyckligt om projektet drabbas av diskontinuitet, inkörningsproblem, omotiverade personella förändringar och andra svårigheter som en följd av en så genomgripande omorganisation. En eventuell flytt måste därför övervägas noga och tydligt motiveras innan den kommer till stånd. Det måste stå klart vilka mål man vill uppnå och varför dessa inte kan nås genom modifieringar av nuvarande organisation.

Svenska artprojektet har slutligen resulterat i ett ökat antal arbetstillfällen för systematiker verksamma i Sverige. Detta har skett dels genom forskningsdelen där doktorander, nydisputerade forskare ("postdocs"), samt seniora forskare i konkurrens erhållit både löne- och driftsmedel, dels genom museistödsdelen där ett antal tjänster lämpade för personer med systematik-bakgrund skapats inom digitalisering och samlingsvård. Museistödsdelen har även resulterat i några högre tjänster, inom vilka disputerade systematiker kunnat kombinera ledande positioner vid samlingarna med egen forskning. För den svenska systematikerkåren har Svenska artprojektet sammantaget blivit mycket viktigt, och en neddragning av den omfattning som utredaren föreslår skulle starkt skada svensk systematisk biodiversitetsforskning, svenska naturhistoriska museers situation, och den framtida tillgängligheten av biodiversitetsinformation för den svenska allmänheten. Det får inte ske!

Styrelsen för Svenska systematikföreningen

genom



Mats Wedin,
vice ordförande i SSF
mats.wedin@nrm.se

Denna skrivelse har utarbetats av Mats Wedin, i diskussion med och med bidrag från Livia Wanntorp (ordf.), Nils Cronberg (sekr.) samt Bente Eriksen (kassör)